

Н. Б. Отрешко

Поле соціальне

ПОЛЕ СОЦІАЛЬНЕ — елемент соціального простору, де індивіди чи групи взаємодіють і змагаються за ресурси, владу та соціальне визнання. Для П. с. притаманний власний набір правил, практик і відносин. На початку 20 ст. німецький і американський психолог К. Левін висунув та обґрунтував теорію поля у психології, за допомогою якої він прагнув пояснити людську поведінку шляхом вивчення взаємодії між людьми та їхнім середовищем. За К. Левіним, людську поведінку визначають не лише внутрішні потяги чи зовнішні стимули, вона швидше є динамічною взаємодією між людиною та її ситуацією. Саму концепцію П. с. розробив і популяризував французький соціолог П. Бурд'є, який запропонував комплексний і систематичний підхід до неї. У його працях, зокрема «Outline of a Theory of Practice» («Нарис теорії практики», Кембридж, 1972) і «The Field of Cultural Production» («Поле культурного виробництва», Нью-Йорк, 1993), була визначена та розвинена концепція П. с. як підґрунтя для подальшого розвитку теорій соціальних практик. Теорія П. с. забезпечує основу для розуміння динаміки соціального життя, відносин влади та розподілу соціальних ресурсів. Її ключові елементи: автономія поля, види капіталу, габітус, символічна влада. П. Бурд'є стверджував, що кожне П. с. має свої специфічні правила, ієрархії та механізми залучення та вилучення, що формують розподіл ресурсів і влади в цьому просторі; наголошував на концепції капіталу, як різноманітних ресурсів, якими володіють індивіди чи групи і які можуть використовувати для отримання переваг у П. с. Економічний капітал — фінансові ресурси, культурний капітал — знання, навички та наявність чи відсутність культурних смаків, соціальний капітал — доступ до відкритих чи закритих соціальних мереж і зв'язків. Володіння та вміле використання різних форм капіталу може впливати на позицію і успіх індивіда у П. с. Для розуміння шляхів здобування різних видів капіталу у процесі соціалізації акторів у П. с. П. Бурд'є запровадив концепцію габітусу як інтерналізованих схильностей, звичок, способів мислення та майбутніх патернів поведінки. Габітус формує сприйняття, уподобання індивіда, керуючи його стратегіями та діями у просторі П. с. П. Бурд'є наголошував на визначальній ролі символічної влади у П. с. Символічна влада — здатність формувати значення, визначати, що вважати цінним або законним, і впливати на соціальні судження та практики. Таким чином, символічна влада тісно пов'язана з культурним капіталом і вмінням акторів нав'язувати власні визначення та стандарти у П. с. Відбувається постійна боротьба та конкуренція між акторами за позиції

влади та ресурси всередині П. с. Його динаміка передбачає відносини влади, альянси, конфлікти та стратегії, що використовують індивіди чи групи з метою отримати перевагу або зберегти своє становище у П. с. Воно логічно пов'язане соціальними інституціями, що забезпечують основу для організації поведінки та структурування різних аспектів соціального життя. На відміну від П. с., соціальні інституції мають більш організовану та формалізовану структуру ролей, правил та ієрархії, які керують поведінкою акторів та формують соціальні взаємодії. Теорія П. с., у свою чергу, забезпечує основу для розуміння соціальної динаміки, відносин влади та розподілу ресурсів у конкретних сферах соціальної діяльності. Вона має значний вплив на соціологічний аналіз, особливо у галузях культурної соціології, соціальної стратифікації та соціології знання. Теорія П. с. забезпечила дослідників підґрунтям для вивчення того, як актори та групи конкурують, взаємодіють і позиціонують себе у конкретних П. с., таких як економіка, політика, релігія, література, наука, враховуючи складну взаємодію влади, капіталу та соціальних структур.

Рекомендована література

1. K. Lewin. *Field Theory in Social Science: Selected Theoretical Papers*. New York, 1951;
2. *Bourdieu's Theory of Social Fields Concepts and applications*. Cambridge, 2015.

Бібліографічний опис:

Поле соціальне / Н. Б. Отрешко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2023. – Режим доступу:

<https://esu.com.ua/article-880007>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).